

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

II. De vi Præsumptionis Temerariæ & Probabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

ut iisdem textibus relatæ omnes: vel iuris & de Jure simul, sive, ut etiam vocatur, Necessaria, quæ ex certis indiciis, sive signis & circumstantiis aliquid præsumitur ex dispositione Legis vel Canonis, id pro veritate firmiter haberi præcipientis, & directam probationem in contrarium regulariter non admittentis: cujusmodi præsumptione olim sponsus de futuro, sponfam carnaliter cognoscens, id affectu conjugali fecisse; ac proinde in matrimonium cum ea consensisse judicabatur, *c. Is, qui fidem 30. de Spons. & Matr.* etsi tale matrimonium, tanquam clandestinum, postea irritatum fuerit à Concilio Trid. *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. matr.* Eodem modo mulier, per sesqui annum cohabitans viro, cui nuplerat, præsumitur interea in eum consensum renovasse, *c. Ad id 21. de Spons. & Matr.* & professionem metu editam ratificasse, qui, causâ metus cessante, contra illam quinquenniò non reclamavit, Trident. *Sess. 25. cap. 19. de Regular.* Jure etiam Civili mulier pro accepto pretio fideiubens, si super eo confectum & tribus testibus munitum sit instrumentum, quò ab ea pro fidejussione pretium acceptum continetur, S. C. Velleiani exceptione non juvatur; quòd non ex levitate & fragilitate sexûs, sed lucri cupiditate intercessisse præsumatur. Ita *citr.* alique DD. hujusmodi Præsumptiones toties statuentes, quoties Jura, probationem in contrarium non admittendam, decernunt: imò, quoties Præsumptionem vocant Violentam, aut Vehementem: vel aliquid haberi volunt pro veritate, ut Haunoldus *Tract. cit. n. 632.* advertit cum *cit.* Menochio *q. 3. à n. 20.* & Panormit. in *c. Quanto 8. h. n. 2.* monente, vocabula *Juris & de Jure* Magistralia, hoc est, à Magistris seu Doctoribus excogitata: non à Juris Conditoribus introducenda esse.

ARTICULUS II.

De vi Præsumptionis
Temerariæ & Probabilis.

SUMMARIUM.

8. Præsumptio Temeraria nullam:
9. Probabilia semiplenam probationem aut indicium facit.
10. Ex adolescentia de senectute:
11. Ex præterito de futuro,
12. Et aliquando ex presenti statu de præterito conjicimus:
13. Nisi res naturâ mutabilis sit.
14. Nota in locis remotis non ignota in vicinis:
15. Judicium declinans causa sua distendere,
16. Et criminis conscientia angustari ante:
17. Non etiam post institutam accusationem &c. præsumitur:
18. Nisi alia adminicula concurrant.

Hæcenus declaratarum Præsumptionum Prima sive Temeraria, quæ etiam Levis & Vana suspicio vocatur, vim probationis in judiciis nullam habet, aut meretur, *can. Semper, 2. q. 1. can. Oves, 6. q. 1.* ubi relatus Papa, *Omnia, inquit, suspicio potius est repellenda, quam approbanda vel recipienda: c. Ex tuarum 8. de Purgat. Canon. c. Significantibus 2. de Purgat. vulg. c. Inquisitioni 44. ibi, Levis & Temeraria credulitate explosa, de Sent. Excommunicat.* quia indicia, quibus nititur, cum re præsumpta vix ullam, imò ferè nullam habent connexionem: nec rarò sunt vanæ & superstitiosæ tentationes Dei, *Speculat. Tit. de Præsumpt. 5. 2. n. 1.* Menoch. *de Præsumpt.*

Præsumpt. Lib. 1. q. 7. n. 50. & Vallens. hic §. 4. n. 1. Hujusmodi temerariæ præsumptiones vel maximè boni, judicia autem & conjecturæ ex iis sumpta sunt mali, sicut fuerunt Phariseorum: qui, cum doctrina Christi, vita, miracula & opera omnia, eum ex Deo istiusque Filium, Prophetam, atque ipsum Messiam & humani generis, Protoperentem peccatò afflicti, Redemptorem esse, luculenter demonstrarent, nihilominus temerè eum, non solum talem non esse: sed esse Amicum publicanorum & peccatorum, Matth. cap. 9. V. 19. Peccatorem, Joan. cap. 9. V. 24. Blasphemum, Matth. cap. 9. V. 3. Malefactorem, Matth. cap. 18. V. 30. & populi Seductorem, Matth. cap. 27. V. 63. & Dæmonium habere, Joan. cap. 8. V. 48. judicârunt, & traduxerunt, ut cum Alex. Alensi in Summa p. 3. q. 45. memb. 1. & Menoch, *Tract. cit. q. 3. n. 6.* Sacri Interpretes passim notant.

9. Altera, sive Probabilis præsumptio semiplenæ probationis vim saltem in Civilibus habet, ut colligitur ex *c. Inquisitioni cit.* ubi ex credulitate, sive præsumptione probabili ac discreta, mulier à petendo debito (quod viro tenetur reddere) jubetur abstinere: & ex eo; quòd, cum ejusmodi præsumptioni accedit juramentum, (unus testis legitimus, fama publica, aliæ adminicula) plenam probationem faciat, *c. Tertio 13.* Unde in Criminalibus eam aliquando ad torturam sufficere, vult Bartolus in l. 1. p. ff. de Q. eaque gravato purgatio Canonica indici solet, *c. Si quis de gradu, 4. de Purg. canon.* Vallens. cit. n. 1. & 2.

10. Hujusmodi præsumptionum complura exempla præsentis Rubricæ subjectis textibus proponuntur; sic enim Primò ex conversatione & continentia adolescentiæ præsumitur quis bonus & continens

futurus in ætate provectiori, & ipsa se-nectute, *c. Ex studio, 3. & c. Cum in juventute 15.* Ratio est; quia conatus & studia juvenilis ætatis satis innuunt, qualis quis futurus sit, cum ad ætatem venerit perfectam: eamque ob causam Jeremias, *Bonum, inquit, viro est, cum portaverit jugum ab adolescentia sua, Thren. cap. 3. V. 27.* quia *Adolescens juxta viam suam, quam semel didicit & tenuit, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, Proverb. cap. 22. V. 6.* instar telæ, quæ diu retinet saporem & odorem quò, primò imbuta est, juxta illud Horatianum:

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem

Testa diu. Lib. 1. Epist. ad Lolium.

Quoniam verò homo arbitrii libertatem accepit à Natura, & usque ad se-nectutem & ipsam mortem retinet, se-cundùm Trident. *Sess. 6. de Justificatione can. 6.* & adolescentium ingenia obnoxia captionibus, & mutationibus multis sub-jecta sunt, Plato *de LL. Lib. 1.* præsumptio hæc, sicut non temeraria, ita non violenta, sed probabilis duntaxat est; cum, eam quandoque fallere, luculenter doceamur exemplò Salomonis: cujus probra Senectus optimæ Juventutis gloriam plurimùm obscuravit, & verissimum esse demonstravit, quòd quandoque

Angelicus juvenis senibus Satbanizet in annis.

Secundò, ex præteritis seu anteceden-**II.** tibus de consequentibus ac futuris, & de faciendis ex factis, præsumptio verisimilis est; sic enim ex vita & moribus præteritis, & ex industria vel negligentia antecedente: ex furore, vel sævitia in uxorem, vel alium exercita inimicitia de iisdem exercendis in futurum conijcere solemus, *can. Si quis diaconus 26. dist. 50. c. Mandata 6. c. Scribam 9. hic, c. fin.*

E e 3

de Sue-

de Success. ab intest. c. Literas, 13. de Restit. Spoliar. § 1. Si ipse 5. C. Famil. heretic. quod semel bonus malusve, in eodem genere boni vel mali, talis semper fore credatur, arg. Reg. 8. in 6. ubi Dynus & Barbosa n. 6. Sic eam, quam aliquando quis tenuit, Opinionem, & quod aliquando habuit rei dominium ac possessionem, hodieque retinere judicatur; nisi contrarium probetur, l. Eum qui, 22. ff. § 1. Sive possideris 16. C. de Probat. Ratio est; quia idem status permanere censetur, donec mutatio supervenisse probetur; mutatio enim est quid facti, quod non presumitur, sed probandum est, arg. c. Cum in Juve 31. de Offic. deleg. § 1. In bello 12. § 2. ff. de Capt. & postlim. cit. Menoch. q. 19. à n. 1. & Everardus Legal. arg. locò 90. à n. 1.

72. Tertiò, quandoque ex presenti de praterito probabilis, & aliquando fortior presumptio est, can. Cum per bellicam. 34. q. 2. sub cuius finem mulieres per presentem suam incontinentiam ostendere dicuntur, sibi antè placuisse, quod non licebat, & ab illibati conjugii legibus est alienum. Sic ex eo, quod quis jam pauper & solvendo non sit, talem antè fuisse judicamus, secundum communem intellectum, l. Ex persona, 3. C. de Probat. & Baldum ibi n. 2. Sichard. n. 5. Quæ presumptio, si materia necessaria, etiam ipsa necessaria est; cum eum, qui jam natus est, conceptum: qui nunc minor est, talem ante: agrum, ex quo copiosa messis colligitur, cultum fuisse, Naturalis necessitas sit, Bartol. in l. Ex persona cit. n. 6. Si materia contingens sit, ex presenti ad prateritum sumpta presumptio plerumque probabilis; cum, qui jam non solvendo aut incontinens est, talis antè fuisse verisimiliter judicetur, cit. Everard. locò 102. num. 20. & Menoch. q. 24. n. 31.

His tamen, à praterito & presenti tempore sumptis, presumptionibus locus non est in iis, quæ cum tempore naturaliter, aut communiter mutantur, nam qui puer, & in pueritia literarum rudis, & omnium rerum imperitus fuit, talis permanere, & hodie esse non presumitur: nec contrà, qui nunc major, aut doctus est, talis antè semper fuisse; cum hominem adolefcere, & penè quotidie aliquid addicere, usu magistrò doceamur, cit. Menoch. q. 24. n. 18.

Quartò, factum notum in locis remotis etiam notum in vicino presumitur, c. Quando 18. cum enim vicinia veritatis proxima sit, rei que fama primum ad viciniora, & ab his ad remotiora propagegetur, cujus notitia ad hæc perlata est, in illis latere verisimile non est: eamque ob causam, quæ in vicinia gesta sunt, vicinis cognita etiam presumuntur, c. Quando 7. saltem, si gesta palam & communiter innotuerint, Panormit. in c. cit. n. 3. & Menoch. Lib. 6. pref. 24. n. 10.

Quintò, verisimilis presumptio est contra eum, qui iudicium declinat: & pro eo est, qui se huic offert, c. Nullus 4. quòd, cum jus & factum suum quis communiter non ignoret, iudicio se offerens de causæ lux justitia confidere: & qui id declinat, de ea diffidere: imò, ut c. cit. & can. Decernimus, 3. q. 9. dicitur, omnia, de quibus accusatur, confiteri videatur.

Sed hoc, etiam cum de absentie ac 16. discessus alia causa non constar, ita plenum & generale non est, ut opus non sit distinctione; vel enim quis ante accusationem vel inquisitionem, vel post harum alteram jam institutam, fugit? Si prius, fuga non leve indicium est criminis, illiusque presumptionem probabilem inducit; quòd, ejus commissi conscientia urgente, rei ad fugam plerumque soleant impelli.

impelli. Ex ista tamen orta præsumptio criminis probationem, nec plenam, nec semiplenam facit, *arg. l. fin. C. de Probat. 17. bat.* Si posterius, sola fuga verifimilem criminis præsumptionem non inducit; cum non tam illius conscientia, quam instituti aut imminetis processus, & impendentis ex isto discriminis molestiarum ac vexationum metu, fugâ se subduxisse, censetur; quia non rarè accidit, ut quis sui copiam non faciat, non in contemptum iudicis, aut, quòd criminis reus existat: sed, quòd carceris squalore terreatur, timeat calumniam atque improbi accusatoris potentiam, aut vafriem reformidet. Neque id immeritò; cum sæpe discriminis plenum sit, incertam iudiciorum aleam experiri, & in cognitione criminali dubiis iudicis sententiis capitis committere fortunam, Felinus *in c. Nullus cit. num. 6.* Bartolus *in l. 1. ff. de Bonis eorum, qui mort. n. 1.* Menochius *cit. Lib. 1. q. 39. num. 39.* & Farinacius *Prax. Criminal. q. 8. n. 27.*

Neque cum his pugnant *c. & can. cit.* textus; quia utriusque author Bonifacius I. Maximum Episcopum Valentinum, iudicium subterfugientem, pro confesso ideirco habuit; quòd, cum multorum & magnorum criminum accusatus & sæpius, ad Synodum primùm, dein ad delegatum, ut se Canonicè purgaret, citatus esset, Synodi tamen & ab ista delegati iudicium subire contumaciter recusavit. Neque id injuriâ, cum; quòd ad tollendum fidelium scandalum Episcopum illum, non aliorum tantum criminum infamiâ laborantem, sed etiam de Manichæorum hæresi suspectum, indictâ Canonicâ purgatione vel declarari innocentem: vel, si in illa deficeret, condemnari ac deponi publicè interesset: tum verò; quòd ad frangendam contumaciam Sacri Canonis multa, aliâs insolita, per-

mittant, *can. Rursus, 11. q. 3. c. Prout q. de Dolo & contum. Sc. Cum contumacia, 7. de Hæreticis in 6.* Gonzalez *in c. Nullus cit. n. 3.*

Dixi, *Sola fuga;* quia, si cum ista alia adminicula concurrant, semiplena probationis vim acquirit, & sufficiens iudicium præbet ad torturam; sic enim fuga famuli, ex domini ædibus arrepta eò tempore, quò inde res furtò ablata est, hujus ab illo commissi probabilem præsumptionem, & cum adversus eum Civiliter, semiplenam probationem, cum agitur Criminaliter, iudicium præbet ad torturam, *citt. Menoch. n. 40.* & Farinac. *à n. 67.* Quin, si fuga ipsa crimen sit, ut est militis, è castris & conflictu se subducentis, eâ probatâ, plene probatum est ipsum delictum, *arg. l. Desertorem, 3. §. 1. ff. de Re milit. Clarus §. fin. q. 21. n. 19. citt. Menoch. num. 36.* & Farinac. *n. 65.* cujus probationis vim secundum *citt.* aliòsque DD. etiam habet, quoties sola suspicio sufficit ad aliquem effectum, v.g. ad Tutoris, vel Curatoris suspecti remotionem decernendam, *§. fin. Instit. & l. Impuberibus 7. ff. de Suspect. Tut.*

ARTICULUS III.

De Vi Præsumptionis Violentæ.

SUMMARIUM.

19. *Hac in Civilibus relevat ab onere probandi:*
20. *Etiâ, si Hominis tantum sit.*
21. *Eam in Criminalibus ad condemnationem sufficere, negantium,*
22. *Et affirmantium Opiniones,*
23. *Conciliantur; ut ex ea, non quomodo-
docunque,*
24. *Sed vehementissimè urgente, reus
condemnari valeat,*
25. *Etiâ*